

УДК 1.130

**ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В
ТУРИСТИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ
НА ОСНОВІ ОСТАННІХ НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ У ТУРИСТИЧНІЙ ГАЛУЗІ****IMPLEMENTATION OF INNOVATIONS IN
TOURISM ACTIVITY OF UKRAINE BASED
ON THE RECENT RESEARCH IN TOURISM
INDUSTRY****Грех В. І.,**

кандидат наук із богослів'я, кандидат
географічних наук, викладач кафедри туризму,
Львівський державний університет фізичної
культури (Львів, Україна), e-mail: V.Hrekh@i.ua

Hrekh V. I.,

candidate of theological sciences, candidate
of geographical sciences, lecturer of the
Department of Tourism, Lviv State University of
Physical Culture (Lviv, Ukraine), e-mail: V.Hrekh@i.ua

Стаття присвячена інноваційним підходам у провадженні туристичної діяльності в Україні, що базуються на останніх наукових дослідженнях в туристичній галузі, із врахуванням законів розвитку туризму. Показана важливість та перспективи впровадження ресурсних та продуктивних інновацій, зокрема в таких напрямках, як спортивний і сакральний туризм, для розвитку фізичного і духовного здоров'я нації. Показана важливість екологічної підготовки навколишнього середовища до введення інновацій як невідмінна умова подальшого успішного розвитку туризму.

Ключові слова: інновація, туризм, наукові дослідження, екологія, спортивний туризм, християнська мораль, сакральний туризм.

The article is devoted to the innovative methods of implementing the tourism activities in Ukraine, that are based on last scientific researches in tourism, taking into account the principles of tourism development. The importance and prospects of implementing resource and product innovations is shown, particularly in such directions as sports and sacral tourism, for development of physical and spiritual health of a nation. The importance of ecological arrangements of the environment for conducting innovations is shown as an indispensable condition for the further successful development of tourism.

Keywords: innovation, tourism, scientific researches, ecology, sports tourism, Christian ethics, sacral tourism.

У сучасному глобалізованому суспільстві при постійно зростаючій мобільності, як міжнародній, так і всередині країни, при стрімкому розвитку новітніх технологій та в умовах досить жорсткої конкуренції і вимогливості споживача, інновація є необхідністю для розвитку різних галузей, туристичної зокрема. Інноваційні процеси торкаються двох напрямів туристичних наукових досліджень та знань: локального та віддаленого; і обидва мають достойний зміст. Кілька століть назад дослідники, мандрівники прямували до далеких земель, не здогадуючись і не розуміючи, що ще мало відома своя рідна земля, залишаючи її недослідженою. На даний час ми маємо також поділ туристичної діяльності на туризм в Україні і міжнародний туризм.

Український туризм закликає кожного громадянина нашої держави до удосконаленої праці та до реалізації екологічного напрямку життя. Міжнародний туризм несе в собі навчальний процес, вивчення іноземних мов, ознайомлення з побутом інших народів, вивчення природних

особливостей країн та їхньої духовності [9; 10; 16; 17]. Завдання вітчизняної туристичної науки всесторонньо дбати про ці особливості підготовки кадрів для цієї важливої роботи, а вже останні зобов'язані українському подорожуючому надати кваліфіковані знання стосовно його перебування в іноземній державі в якості туриста.

Туристичне перебування кожного подорожуючого передбачає і врахування впливу клімату та природного середовища на його організм, особливо на організм школярів та молоді. Тому інновація туристичної роботи передбачає проведення наукових досліджень та надання нової необхідної інформації кожній людині при перебуванні в новому туристичному просторі. Враховуючи всі ці інновації, туристична подорож буде нести у собі важливий виховний процес, який сам по собі даватиме людині ця важлива ділянка роботи (таблиця 1).

Туристична діяльність супроводжується позитивною позицією в багатьох напрямках тимчасового перебування людини у всіх видах подорожі: екскурсії, походи, паломництва, науково-пізнавальні дослідження, сакральні ходи. Говорячи про види інновацій, що класифікуються та базуються на об'єктах туристичної діяльності зупинимося на двох: соціальній і екологічній. Соціальний має свої напрями: колективний або об'єднаний, профільний або частинний, місцевий або громадський, сімейний або родинний, індивідуальний або особистий. На основі цих напрямів і проводиться туристична діяльність відповідних соціальних груп, що формуються у туристичну групу, що здатна і виконувати у собі цей комплексний вид виховання, що об'єднує людей у єдиний людський організм, який здатний формувати і створювати достойне життя. А достойне життя дається внаслідок високої християнської моралі, яка виробляється при клопіткому шуканні ідеалів сакральності, перебуванні у великій кількості об'єктів, що їх відвідували відомі люди: Данило Туптало (святитель Димитрій Ростовський), Григорій Величко, Карпенко-Карий (Іван Тобілевич) і багато інших [2; 8; 15].

Сучасний інноваційний туризм націлений на екологічні особливості і екологічне навчання та всебічне екологічне виконання, при всіх видах туризму, що торкаються груп сформованих за інтересами і вподобаннями, а саме, туризм: індивідуальний, сімейний, товариський, класний, шкільний, суспільний, виробничий, релігійний, сусідський. Для повноцінного туристичного накопичення знань і виконання туристичних завдань, туризм, у його інноваційному впровадженні, повинен відповідати навчально-трудовим вимогам.

Щодо географічних рамок, інновація туристичної роботи поширюється в таких перерахованих одиницях: населений пункт, місцевість навколо населеного пункту, ландшафти територіальної громади, території ландшафтних структур, міста, місцевість навколо міст, водні території наземні, морські території, орографічні одиниці, релігійні установи, релігійні місцевості.

Таблиця 1

Комплексний вид виховання туристів під час подорожування

№ п/п	Вид виховання	Наслідки даного виду для кожної особистості
1	Об'єднаності, колективності	Групу туристів об'єднує в одне ціле, організовується колектив
2	Відданості	У групі туристів відданий кожний один одному
3	Спілкування	Боязнь образити один одного
4	Дисципліна	Кожний старається вести себе якнайкраще
5	Сміливість	Сміливо просити про допомогу
6	Ініціативність	Проявляти свої пропозиції в полегшенні життя туристів
7	Працьовитість	Старання зробити побут туристів якнайкращим
8	Взаємодопомога	Допомагати при потребі іншим
9	Кругозір	Вивчення навколишньої краси
10	Благородна гордість	Гордість за красу землі, за щасливих людей, які разом
11	Фаховість	Ознайомлення і вивчення багатьох робіт, що виникають при туризмі
12	Самостійність	Виконання самостійно багатьох своїх обов'язків
13	Духовність	Навколишнє середовище, його краса формує душу туриста
14	Рішучість	Проявлення ініціативи для полегшення життя туристів
15	Доброта	Допомога, порада, підтримка своїх друзів
16	Мудрість	Приймати якнайкращі рішення для успішної туристичної діяльності

Інноваційні процеси застосовуються як в українському туризмі, так і в міжнародному туризмі. Український туризм закликає до вдосконаленої роботи кожного громадянина нашої держави, і до виконання екологічного напрямку життя, і засвоєння нових знань. Розвиток міжнародного туризму спонукає до збагачення й урізноманітнення навчального процесу, знання іноземних мов, що сприяють полегшенню туристичної діяльності. Туризм – багатоетапний процес, що поєднує в собі навчально–теоретичний, наглядний процеси, що в дальшому можуть бути перетворені на явне, зорове відображення. Майже не сходить зі сцени вистава «Марія Заньковецька» в однойменному Львівському національному академічному театрі. Повчальна, захоплююча, споглядальна, що так багато всього навчає, вистава, яка носить у собі велику кількість географічних місць, до яких і можна організувати цікаві туристичні подорожі, туристичні заходи, як до всіх окремо, так і до всіх разом, залежно від поставленої туристичної мети [6]. Такі туристичні поїздки дадуть учасникам подорожі як певні пізнавальні знання, так і прививатимуть навиків і досвід роботи з вивчення рідного краю в його всебічному охопленні [3; 13].

Кожного року, як і до інших святинь, але в дні їх свят, до присілку Заглина, села Монастирок Жовківського району, 13 вересня на свято Покладення чесного пояса Пресвятої Богородиці стікається багато народу, щоб поклонитися Пресвятій Богородиці. Яка два рази явилася в цій святій місцевості. Цей церковний туризм має значення, як в спасаючому так і в науковому напрямках, адже подорожуючі так багато набувають знань. Природа, що оточує Заглинську святиню заворує і заслуговує на її вивчення у комплексному ландшафтному поєднанні [1; 2].

Інновація туристичної роботи в напрямку ландшафтного туризму, тісно пов'язана з екологічною ситуацією, що прослідковується при наукових туристичних дослідженнях і при

проведенні туристичних походів. Територія туристичного об'єкту до і після туристичного походу буде різко відрізнятися, адже з відпочинком, спортивною діяльністю проводиться і клопітка профілактична туристична робота на даній місцевості. Місце туристичної стоянки не можливо буде впізнати після відходу туристичної групи. Державні органи будуть зацікавлені в такому працюючому туризмі і будуть у певній мірі проводити його фінансування. Пропоновані такі інноваційні заходи в туризмі оновлять нашу землю, яка засяє чистотою і порядком, але яка ще в даний час перебуває в непривабливому вигляді.

Одним із головних завдань такого інноваційного туризму є виховання достойних рис громадянина та високої християнської моралі. В Україні є значний потенціал природних територій для розвитку туризму, в тому числі захоплюючі сакральні місця, що є не лише важливими осередками для наукової роботи, а також глибокодейними паломницькими місцями для достойного виховання духовності. Українські святи, що трудилися для своєї рідної землі перебували в місцях свого служіння, які і є об'єктами дослідження і відпочинку, та місцями здобуття нових знань [4; 5]. На прикладі святителя Димитрія (Данила Туптала), митрополита Ростовського, який, перед його від'їздом в Ростов, вів своє служіння в Україні, і географія його служіння є надзвичайно багатого, так як бачив багато монастирів, міст, різних місцевостей, які можуть стати цінними туристичними маршрутами, для всіх видів туристичної роботи [11; 12].

Інноваційна система туристичної роботи, її вдосконалення можемо бачити на прикладі національних природних парків України, зокрема Карпатського національного природного парку, що дає можливість всесторонньо вивчати рекреаційно–туристичні ресурси, а на їх основі отримувати всебічний розвиток особистих якостей, що направленні

на служіння своєму народові. На таку постановку питання направлені усі науковці і працівники національних парків. Як відзначено у Проекті організації парку за 1989 р. [14], у межах територій заповідного режиму заборонено усі види рубок (крім санітарних), збирання грибів, ягід, заготівля сіна, випасання тварин, полювання, рибальство тощо. У межах рекреаційно–господарської території дозволено проводити рубки догляду та санітарні рубки (але з обмеженнями, які випливають із специфіки парку), регульоване с/г використання, усі види рекреаційної діяльності, включаючи будівництво стаціонарних рекреаційних об'єктів.

На території, що належить іншим землекористувачам (селянським спілкам, населеним пунктам), згаданий вище проект передбачає традиційну господарську діяльність з дотриманням природоохоронних вимог. При цьому землі використовуються згідно з проектами внутрішньогосподарського землевпорядкування, а лісгосподарська діяльність – за перспективними планами ведення лісового господарства, узгодженими з дирекцією парку.

На основі лісництва і лісового рекреаційно–туристичного потенціалу, туризм в Карпатському національному природному парку, може носити багато напрямів: відпочинковий, спортивний, науковий, культурний, наслідковий та господарський і інші.

У Карпатському національному природному парку розроблено 122 маршрути, з яких багато проходить в лісництвах парку, де є місця для достойного відпочинку, який необхідний для людини. Спілкування з деревними породами з давніх–давен вважалося необхідним, оздоровлюючим для кожної людини. До відпочинкового напрямку наближення має спортивний туризм, користь якого уже доведена. В лісових умовах для спортивного туризму є всі можливості. Науковий бік представлений живим наочним матеріалом, адже ліс – це жива енциклопедія для всебічного розвитку людини демократичного суспільства, яким сьогодні стає Україна. Вивчення деревних порід, їх знання, поєднання їх у симбіозі з іншими компонентами та факторами, дасть змогу розуміти багато процесів інноваційного розвитку суспільства і його просторового бачення. Теж саме можемо говорити і про культурний, наслідковий та господарський рекреаційні напрями, як такі, що виховують культуру туриста, і водночас є продовженням достойного життя уже в домашніх, професійних умовах. Ліс вимагає, так само як і луг, і інші території земної поверхні повсюди і завжди, великої допомоги у наданні наведення достойного епізоотичного стану, і туристичні групи, в даному питанні можуть бути незамінними у їх господарському впорядкуванні [14].

У зв'язку з тим, що раніше на значній території велось традиційне лісове господарство, тепер, враховуючи соціальні функції лісів, у парку здійснюються заходи з оптимізації їхнього громадсько–корисного значення [18].

Відтак, беручи до уваги сучасний стан туристичної діяльності в Україні, ми вважаємо, що найбільш

доцільнішим на даний момент буде розвиток передусім ресурсних інновацій (використання нового виду ресурсів), продуктових (впровадження нових й удосконаленого існуючих туристичних продуктів) та маркетингових інновацій (виділення нових сегментів ринку), після цього важливим буде впровадження техніко–технологічних інновацій, особливо, якщо ми бажаємо залучити іноземних, доволі вимогливих туристів.

Висновки. Питання інновації в туризмі є надзвичайно актуальним, оскільки змінюється світ, зростає мобільність населення, розвиваються новітні технології, загострюється конкуренція та сучасний споживач стає все більш вимогливим. Інноваційні процеси проявляють два напрями туристичних наукових досліджень та знань: локального та віддаленого, що несуть достойний зміст.

Туризм в Україні активізує кожного громадянина нашої держави до удосконаленої праці та до виконання екологічного напрямку життя, всесторонньо дбати про підготовку кадрів для цієї важливої роботи, зобов'язані українському подорожуючому надати кваліфіковані знання по його перебуванню в новому туристичному просторі, а міжнародний туризм передбачає навчальний процес, вивчення іноземних мов, знайомлення з побутом інших народів, вивчення природних особливостей країн та їхньої духовності.

Перебування в туристичній діяльності кожного подорожуючого туриста передбачає і врахування впливу його на організм людини, особливо на організм школярів та молоді, і тому інновація туристичної роботи передбачає проведення наукових досліджень та надання відповідної необхідної інформації кожній людині при перебуванні у зміненому туристичному просторі, який здійснює також певний вплив на неї. Це важлива ділянка діяльності для фахівців, що теж потребує регулярного переосмислення та оновлення, зокрема у вигляді інновацій.

Туристична діяльність супроводжується позитивною позицією в багатьох напрямках тимчасового перебування людини у всіх видах подорожі: екскурсії, походи, паломництва, науково–пізнавальні дослідження, сакральні ходи, і на яких поширюються види інновацій, що класифікуються та базуються на об'єктах туристичної діяльності, яких є два: соціальний та екологічний.

У даний час інноваційний туризм спрямований на екологічні особливості й екологічне навчання, а також всебічне екологічне обрамлення у всіх видах туризму: індивідуальному, сімейному, товариському, класному, шкільному, суспільному, виробничому, релігійному, сусідському; і кожний з них повинен відповідати навчально–трудова вимогам.

Інновація туристичної роботи поширюється на такі рекреаційно–туристичні об'єкти: населений пункт, місцевість навколо населеного пункту, ландшафти територіальної громади, території ландшафтних структур, міста, місцевість навколо міст, водні території наземні, морські території, орографічні одиниці, релігійні установи, релігійні місцевості.

У статті описано присілок Заглина, села Монастирок, Жовківського району де 13 вересня, на свято Покладення чесного пояса Пресвятої Богородиці стікається багато народу, щоб поклонитися Пресвятій Богородиці, Яка два рази явилася у цій святій місцевості. Цей церковний туризм має значення, як в спасаючому так і в науковому напрямках, і вивчати природу цього святого місця слід у комплексному ландшафтному поєднанні.

Інновація туристичної роботи тісно пов'язана з екологічною ситуацією, що прослідковується при наукових туристичних дослідженнях і при проведенні туристичних походів. Розроблення методики і впровадження працюючого туризму оновлять нашу землю, яка засяє чистотою і порядком.

Головним завдань такого інноваційного туризму є виховання достойних рис громадянина та високої християнської моралі. В Україні є достойні природні наукові туристичні території та захоплюючі сакральні місця для наукової роботи, які при експлуатації в туристичній галузі паралельно служитимуть для виховання високої духовності. Життєві шляхи українських святих дають важливі орієнтири для розвитку сакрального туризму, освоєння нових ресурсів та місць для туризму. Святитель Димитрій (Данило Туптало), митрополит Ростовський, перед своїм від'їздом у Ростов вів своє служіння в Україні, і географія його служіння є надзвичайно великою, оскільки він відвідав багато монастирів, міст, різних місцевостей, які можуть стати цінними туристичними маршрутами, для всіх видів туристичної роботи.

Національні природні парки України, зокрема Карпатський національний природний парк, дає можливість всесторонньо вивчати рекреаційно-туристичні ресурси, а на їх основі отримувати всебічний розвиток особистих якостей, що направлені на служіння своєму народові. На таку постановку питання націлена увага науковців і працівників усіх національних парків.

Список використаних джерел

1. Грех, ВІ., 2013. 'Природно-заповідний фонд басейну р. Верещиці', Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 46 с.
2. Грех, Володимир, прот., 2017. '«Вінець» святителя Димитрія митрополита Ростовського як важливий засіб виховання християнської моралі', *Християнська сакральна традиція: Віра, духовність, мистецтво: збірник матеріалів X міжнародної конференції*, Львів: ЛПБА УПЦ КП, с.7–13.
3. Затовський, Анатолій, протоієрей, 1990. 'Природа – живий храм Божий', *Православний вісник*, К.: Видання Екзарха всієї України, митрополита Київського і Галицького, №11, с.31–32.
4. Іларіон (Іван Огієнко), митрополит, 2002. 'Святий Димитрій Туптало', *Православний вісник*, К.: Видання Української Православної Церкви Київського Патріархату, №9–10, с.29–36.
5. Іларіон (Іван Огієнко), митрополит, 2002. 'Святий Димитрій Туптало', *Православний вісник*, К.: Видання Української Православної Церкви Київського Патріархату, №11–12, с.17–25.
6. Кулик, ОО., 1989. 'Львівський театр імені М. К. Заньковецької', Київ: «Мистецтво», 166 с.: іл.
7. Курилова, ВІ., 1988. 'Туризм': Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Физическое воспитание» и «Нач. воен. обучение и физ. воспитание», М.: *Просвещение*, 224 с.: ил.

8. Кропивницький, Марко, 1977. 'Вибрані п'єси', К.: «Мистецтво», 512 с.

9. Лаврентій, (Живчик), архимандрит, 2015. 'На крилах духовного життя', *Збірка статей, надрукованих у газетах «Голос Православ'я», «Хреціатик» та інших наукових виданнях*, К., 437, [3] с.

10. Лаврентій, (Живчик), архимандрит, 2015. 'Вінець святості Вітчизни', *«Голос Православ'я»*, К.: *Українська Православна Церква Київського Патріархату*, №34 (408), с.1.

11. 'Науковий вісник Музею Івана Франка у Львові [Текст]': Вип.9, 2010, Відповідальний за випуск Петро Зозуляк, Львів: *Ініціатива*, 456 с.: іл.

12. 'Нариси з історії Макарівського району: до 15-ї річниці Незалежності України', 2006, Н. В. Ащенко, Є. В. Букет, Д. С. Нетреба та ін.; Упоряд. С. Букет, К.: *Логос*, 416 с.

13. Носаль, Іван, 1995. 'Від рослини до людини', Київ: «Веселка», 606 с.

14. 'Проект організації території Карпатського національного природного парку, охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів і об'єктів', 2003, *Українська лісовпорядна експедиція*, Ірпінь, Т.1, 364 с.

15. Соболь, В., 2003. '«Діаріуш» Туптало (Димитрія Ростовського) – малозначний твір українського щоденникарства', *Наукові записки: Філологічні науки (Літературознавство)*, Кіровоград, Вип.50, 410 с.

16. 'Церква, сім'я і школа у розв'язанні проблем виховання підрастаючого покоління', 2007, *Матеріали науково-практичної конференції*, Кам'янець–Подільський: *Видавничий відділ Кам'янець–Подільської єпархії*, 368 с.

17. Шаблій, О., 2015. 'У пошуках краси: тривоги і розради – In search of beauty: disquiets and enjoymnts: монографія', Львів: *ЛНУ імені І. Франка*, 302 с. + вкл. кол.

18. <https://uk.wikipedia.org/...> (дата звертання 12 квітня).

References

1. Greh, VI., 2013. 'Pryrodno-zapovidnyj fond basejnu r. Vereshchyci (Natural Reserve Fund of the Basin of the Vereshchychtsya River)', L'viv: *LNU imeni Ivana Franka*, 46 s.
2. Greh, Volodymyr, prot., 2017. '«Vinec» svjatytelja Dymytrija mytropoljta Rostovs'kogo jak vazhlyvyj zasib vyhovannja hrystyjans'koi' morali (The «crown» of St. Dimitri, Metropolitan of Rostov, as an important means of educating Christian morals)', *Hrystyjans'ka sakral'na tradycja: Vira, duhovnist', mystectvo: zbirnyk materialiv H mizhnarodnoi' konferencii'*, L'viv: *LPBA UPC KP*, s.7–13.
3. Zatovs'kyj, Anatolij, protoijerej, 1990. 'Pryroda – zhyvyj hram Bozhyj (Nature is the living temple of God)', *Pravoslavnyj visnyk*, K.: *Vydannja Ekzarha vsijej' Ukrainy, mytropoljta Kyi'vs'kogo i Galyc'kogo*, №11, s.31–32.
4. Ilarion (Ivan Ogijenko), mytropoljt, 2002. 'Svjatyj Dymytrij Tuptalo (St. Demetrius Tuptalo)', *Pravoslavnyj visnyk*, K.: *Vydannja Ukrai'ns'koi' Pravoslavnoi' Cerkvy Kyi'vs'kogo Patriarhatu*, №9–10, s.29–36.
5. Ilarion (Ivan Ogijenko), mytropoljt, 2002. 'Svjatyj Dymytrij Tuptalo (St. Demetrius Tuptalo)', *Pravoslavnyj visnyk*, K.: *Vydannja Ukrai'ns'koi' Pravoslavnoi' Cerkvy Kyi'vs'kogo Patriarhatu*, №11–12, s.17–25.
6. Kulyk, OO., 1989. 'L'vivs'kyj teatr imeni M. K. Zan'kovec'koi' (Lviv Theater named after M. K. Zankovetska)', Kyi'v: «*Mystectvo*», 166 s.: il.
7. Kurilova, VI., 1988. 'Turizm (Tourism)': Ucheb. posobie dlja studentov ped. in-tov po spec. «Fizicheske vospitanie» i «Nach. voen. obuchenie i fiz. vospitanie», M.: *Prosveshhenie*, 224 s.: il.
8. Kropyvnyts'kyj, Marko, 1977. 'Vybrani p'jesy (Selected pieces)', K.: «*Mystectvo*», 512 s.
9. Lavrentij, (Zhyvchyk), arhimandryt, 2015. 'Na krylah duhovnogo zhyttja (On the wings of spiritual life)', *Zbirka statej, nadrukovanyh u gazetah «Golos Pravoslav'ja», «Hreshhatyk» ta inshyh naukovyh vydannjah*, K., 437, [3] s.
10. Lavrentij, (Zhyvchyk), arhimandryt, 2015. 'Vinec' svjatosti Vitczyzny (The crown of holiness of the Fatherland)', «*Golos Pravoslav'ja*», K.: *Ukrai'ns'ka Pravoslavna Cerkva Kyi'vs'kogo Patriarhatu*, №34 (408), s.1.
11. 'Naukovyj visnyk Muzeju Ivana Franka u L'vovi [Tekst] (Scientific Herald of the Museum of Ivan Franko in Lviv [Text])':

Вип.9, 2010, Vidpovidal'nyj za vypusk Petro Zozuljak, L'viv: *Iniciatyva*, 456 s.: il.

12. 'Narysy z istorii' Makarivs'kogo rajonu: do 15-i' richnyci Nezalezhnosti Ukraïny (Essays on the history of Makariv district: to the 15th anniversary of Independence of Ukraine)', 2006, N. V. Ashhenko, Je. V. Buket, D. S. Ntreba ta in.; Uporjad. Je. Buket, K.: *Logos*, 416 s.

13. Nosal', Ivan, 1995. 'Vid roslyny do ljudy ny (From plant to person)', Kyi'v: «*Veselka*», 606 s.

14. 'Proekt organizacii' terytorii' Karpats'kogo nacional'nogo pryrodnoho parku, ohorony, vidtvorennja ta rekreacijnoho vykorystannja jogo pryrodnyh kompleksiv i ob'ektiv (Project of organization of the territory of the Carpathian National Nature Park, protection, reproduction and recreational use of its natural complexes and objects)', 2003, *Ukraïns'ka lisovporjadna ekspedycja*, Irpin', T.1, 364 s.

15. Sobol', V., 2003. '«Diariush» Tuptalo (Dymytrija Rostovs'kogo) – maloznachnyj tvir ukraïns'kogo shhodennykarstva (Diariush Tuptalo (Demetrius of Rostov) is an insignificant work of the Ukrainian journalism)', *Naukovi zapysky: Filologichni nauky (Literaturoznavstvo)*, Kirovograd, Vyp.50, 410 s.

16. 'Cerkva, sim'ja i shkola u rozv'jazanni problem vyhovannja pidrostajuchogo pokolinnja (Church, family and school in solving the problems of upbringing of the younger generation)', 2007, *Materialy naukovopraktychnoi' konferencii'*, Kam'janec'–Podil's'kyj: *Vydavnychij viddil Kam'janec'–Podil's'koi' jeparhii'*, 368 s.

17. Shabl'ij, O., 2015. 'U poshukah krasny: tryvogy i rozrady – In search of beauty: disquiets and enjoyments: monografija (In search of beauty: anxieties and solace - In search of beauty: disquiets and enjoyments: monograph)', L'viv: *LNU imeni I. Franka*, 302 s. + vkl. kol.

18. [https://uk.wikipedia.org/...](https://uk.wikipedia.org/) (data zvertannja 12 kvitnja).

* * *